

Donderdag is het prijsuitreiking. Ik heb goed naar mijn vader geluisterd, ik heb goed mijn moeder, ik heb goed de burens, ik heb goed de graaf. Ik heb goed, Joseph. Mijn oren tintelen als die van een bokser. Vergeet het niet: er zijn er die luisteren en er zijn er die niet luisteren. Wat is er eenvoudiger dan dat! Maar waarom luisteren zoveel mensen niet en krijgen zij een onvoldoende? We zouden allemaal gelukkig zijn. Neen! Zij die geluisterd hebben dragen witte vleugels op hun voorhoofd en horens op hun kop. De eersten zitten op de wolk. De anderen zijn gevallen en kruipen door het slijk, bij de grondels.

Joseph Je babbelt de hele tijd. Een goede visser praat niet. Je vader bijvoorbeeld.

Jonathan Hij praat nooit.

Joseph Hij is onze beste riviervisser. In het vangen van zeelten heeft hij zijns gelijke niet.

Jonathan Aan tafel zwijgt hij ook. En hij vist toch ook niet in zijn bord, dat ik weet.

Joseph Dan is het omdat hij voortdurend aan vissen denkt. Het is zijn passie.

Jonathan Jij praat als je vist.

Joseph Ik vis en ik vang niets.

Jonathan Als ik spreek dan is het omdat ik al twee jaar in die school in een wolk leef. Ik begrijp niets. Ik slaag.

Joseph Haal je 70 % en doe geen examen. Dat is de regel.

Jonathan Over ons wordt er niet gesproken in die school.

Joseph Je kent Latijn, Jonathan. Besef je dat wel? Jij weet waar de woorden vandaan komen.

Jonathan De hemel staat vol sterren. Maanden aan een stuk heb ik ervan gedroomd om naar hier te komen. Morgen wordt het toch mooi weer, niet?

Joseph Je moet de woorden kennen. Hun woorden.

Jonathan Ik word vliegenier.

Joseph Wil je geen geneesheer meer worden?

Jonathan Neen. Ter wille van de wolken.

Joseph Ik zal altijd maar een arbeider zijn.

Jonathan En ik?

Joseph Jij wordt iemand.

Jonathan Wat is dat dan?

Joseph Verkoop geen flauwekul. (Een poos.)

Jonathan Soms vraag ik mij af of ik niets verkeerd gedaan heb.

Joseph Waar haal je dat vandaan?

Jonathan Ik weet het niet.

Joseph Denk aan de woorden. Ik had ze moeten kennen.

Jonathan Ik heb het goed hier. We zouden hier altijd moeten leven. Ieder op zijn plaats. Alles is rechtvaardig. Je buigt voorover en je ziet je gezicht. Jouw gezicht. Voeten in de grond, haren in de kruinen.

Joseph Hier is het leven niet, Jonathan. De rivier is dood. De boten, de steenkool, de grondstoffen komen hier langs. Er komt wel een dag waarop je dat zal begrijpen.

Jonathan Mag ik bij jou komen? (Hij komt bij Joseph zitten.)

Joseph Mijn vader had mij gezegd: "Neem het woordenboek. Lees de woorden." Ik ben beginnen lezen. Mijn vader heeft wel drie keer het woordenboek gelezen. Elke dag van zijn leven ging hij bij het venster zitten. Bladzijde na bladzijde las hij, en hij maakte aantekeningen. De bladen zijn vergeeld als oud krantepapier. Ik heb mij moegemaakt. Ik heb niet geluisterd. Je hebt gelijk. Er zijn er die luisteren en er zijn er... Nou, hij is in slaap gevallen. Precies een verloren hondje. Hij heeft alweer zijn wormen bij de mijne gestopt. Wat een kind toch! (Maakt Jonathan wakker.) We gaan terug!

Jonathan Hola! (Hij staat recht, neemt een hengelstok als was het een degen.) In de houding!

Joseph (Hem nabootsend.) Kom jij niet naar Lagardère...

Jonathan Dan komt Lagardère naar jou toe.

Joseph We gaan binnenkort herbeginnen met de repetities voor het stuk. Kom je nog met ons meespelen?

Jonathan Ja.

Joseph Ah, had ik maar een zoon zoals jij!

DOEK

VIERDE TAFEREEL

's Avonds in de keuken. De radio speelt zacht. Men hoort, in een verzoekprogramma "U vraagt, wij draaien", liedjes uit de periode 45-48. Grégoire is ingedut aan de hoek van de tafel. Hij snurkt soms hoorbaar; hij droomt vooral. In zijn droom stoot hij een lange jammerklacht uit, zoiets als een striemende melopee. Jonathan staat in het midden van de keuken, onbeweeglijk als een model. De buurvrouw maakt Jonathans broek langer. Alice strijkt een wit hemd.

Buurvrouw (Stopt met naaien.) Op die leeftijd groeien de kinderen zienderogen. Als je ze altijd in 't nieuw wil zetten, dan zou je voortdurend je geldbeugel moeten openhouden. Het is geen schande een broek langer te maken. Hij heeft niets te kort. Weet u, zelfs bij de rijken... Ziezo. Klaar is Kees. (Zij vergewist zich van de goede lengte van de broek door hem langs Jonathan te houden.)

Alice (Razend.) Wie heeft toch het gesteven hemd uitgevonden! Ah, ik denk eraan, de knopen! (Ze gaat wat in de lade van de buffetkast rommelen, komt verder strijken, neemt de lange broek van Jonathan.) Het is goed. Ik ga er nog eens met de strijkbout over. (Ze bekijkt de lange broek.) Denk je echt dat men er niets van zal merken?

Buurvrouw Neen. Laat het strijkijzer goed heet worden en maak het doek vochtig. Een arendsoog die het ziet.

Alice Jonathan?

Jonathan Ja.

Alice Morgen, in het groot theater, op de scène, als de hoge heren je je prijs overhandigen, wat mag je ook weer niet vergeten te zeggen? (Een poos.) Dank u wel.

Jonathan Dat heb je al gezegd.

Alice Ze weten alles! Van ons hebben ze niets meer te leren. Ondertussen moeten we hun alles voorzeggen.

Buurvrouw Uw hoed?

Alice Ik had voor deze avond vrijaf moeten vragen op de fabriek. Maar het is precies de poetsbeurt van de tekenburelen. En over een half uur moet ik opstappen. Laten we Grégoire wakker maken: hij moet ook vertrekken, de sukkelaar. Hoe laat is het? Jonathan?

Jonathan Ja?

Alice Het kan hem allemaal niets schelen.

Jonathan Ik hou het water in het oog.

Alice Het water?

Buurvrouw U hebt toch gezegd: "Zet water op voor je vader die zijn handen wil reinigen met de harde borstel daar."

Alice Dat klopt. (Alice maakt Grégoire wakker, en trekt hem zijn jas aan terwijl hij nauwelijks overeind is gekomen.)

Alice Het pochetje. We waren het voornaamste bijna vergeten! (Lydie komt binnen met een pak in de handen.)

Lydie Ik ben Arthurs handschoenen komen brengen. Het zijn zijn mooiste. Zijn grijze. Ik heb ze in het zijdepapier gelaten. Ze zijn een beetje versleten. Maar, in ieder geval, men hoeft ze toch niet aan te trekken.

Buurvrouw O neen?

Lydie Ik heb dat reeds gezien. Men stopt ze in zijn jaszak en men laat de vingers een beetje uitsteken. Enfin, ik wil niet beweren...

Alice Jonathan? Ja of neen?

Jonathan Wablief?

Alice Hij weet het niet. Onmogelijk ook te

weten te komen hoe zijn kameraadjes gekleed zullen zijn.

Buurvrouw Op die leeftijd denken ze daar niet aan.

Alice Zeg liever dat ze niet verder denken dan hun neus lang is. (Jonathan gaat buiten. Hij neuriet hoorbaar, zingt dan heel goed een schools liedje zoals "Het loze vissertje".)

Lydie Wat zingt hij toch mooi. Ik zal hem zeker gaan toejuichen morgen. (Zij luisteren.)

Alice Ik maak morgen het werk af. (Tot Grégoire.) Ik ga dan maar, hé. (Ze trekt haar mantel aan.) Zeg aan Jonathan dat hij een bad moet nemen. Hij mag de kleren niet aanraken die opgehangen zijn op die op de stoelen liggen.

Zo winnen we morgen tijd. We mogen de trein niet missen. (De vrouwen gaan buiten. Grégoire dompelt zijn handen in het teiltje. Jonathan komt opnieuw binnen. Grégoire begint in zijn handen te wrijven. Af en toe giet Jonathan warm water over de handen van zijn vader.)

Duisternis. (In de keuken. Jonathan neemt een bad in een kuip.)

Fluisterende vrouwenstemmen

– Hij is geslaagd.

– Het is Grégoire zijn zoon.

– Ooit verlaat hij het dorp.

– Maar ooit komt hij rijk terug.

– Over twintig jaar zullen wij zeggen:

"Jonathan is terug!"

– "Gisteren hadden we het nog over jou!"

– Ongeloflijk!

Stem van de notarisvrouw De gordijnen wapperen aan de ramen als je langskomt. Wees trots, Jonathan. Een schitterende toekomst lacht je tegemoet. Laat de armen jou aanraken, jou strelen. Je zal je lot niet ontkomen.

Jonathan (Gesproken.) Afdalend van de heuvel der zeven sneeuwvlagen zal hij het dorp ineens innemen. De heks stopte, spuugde driemaal op de grond en sprak: "Het is Jonathan! Hij is twintig jaar geleden vertrokken. Hij zal het dorp aanvallen langs de ene kant. Langs de andere kant zullen wij gered worden!"

Fluisterende vrouwenstemmen

– Hij heeft lange tijd gezworven over de vlakke.

– Heb je zijn blik gezien?

– Leger dan de hemel. (Jonathan zingt.)

Stem van de notarisvrouw Geef mij je ogen / Jonathan / Kom bij mij / Deze avond / Je bent uitverkoren. / Mijn muren staan grijs van verveling / En de maan spat uiteen / In vierentwintig stukken van verbittering / Op de brandramen van het kasteel. / Je voeten zijn vuil / Laat ze achter in de slotgrachten. (Jonathan gaat zingend de trappen op naar zijn kamer, naakt, gehuld in een deken.)

DOEK

VIJFDE TAFEREEL

In het theater. Door een glazen deur ontwaart men de zaal waar de prijsuitreiking plaatsheeft. Men kan flarden van een toespraak opvangen, onderbroken door applaus. Voor de glazen deur is er een soort wachtzaal: links, een bar, enkele tafels. Grégoire en Lydie zitten aan een van die tafels: voor hen, een drankje.

Lydie Dat geluk heb ik niet mogen proeven. De mijne heeft niet willen studeren.

Grégoire Wat is het toch warm in die zaal! (Toont de glazen deur.) Ik vraag me af hoe Alice het daar kan uithouden. (Hij kijkt naar Lydie.) Wat wil je, Lydie, als je hoofd er niet op staat...

Lydie Zijn vader heeft er zich nooit mee beziggehouden. 's Avonds kwam hij doodop thuis van zijn werk. Zolang de kleine op de lagere school zat kon ik hem volgen. Maar daarna? Uiteindelijk heb ik hem naar de technische school moeten sturen, met de dood in het hart. Trots was ik niet.